

jegyzetek

- 1 Stefan Starzyński (1893–1939), Varsó polgármestere a német támadás idején, a város védelmének irányítója. (Itt és a továbbiakban: a fordító jegyzete.)
- 2 A lengyel himnusz kezdősora.
- 3 Utalás Edward Rydz-Śmigły (1886–1941), a lengyel hadsereg főparancsnoka elhíresült nyilatkozatára: az egyenruhája gombját sem adja az ellenségnek.
- 4 A Varsó melletti modlini erőd katonáit a kapituláció után a németek részben és ideiglenesen szabadon bocsátották.
- 5 Halállal büntetendő. (német)
- 6 Konstantin, ha rosszkodsz, ha csúnyán viselkedsz, büntetést kapsz! Konstantin, beszélj németül! (német)
- 7 Luxusgyorsvonat a 30-as években Lengyelországban.
- 8 Lengyel hazafias mondóka kezdő sora.
- 9 Jarosław Iwaszkiewicz (1894–1980), lengyel író, költő, esszéista.
- 10 Fryderyk Járosy (1890–1960), osztrák–magyar származású varsói kabarékonferan-szié és rendező.
- 11 Cyrulik Warszawski: varsói irodalmi kabaré a 30-as évek második felében.
- 12 Mieczysław Grydzewski (1894–1970), a két világháború közti lengyel irodalom két meghatározó folyóiratának (*Skamander*, *Wiadomości Literackie*) főszerkesztője.
- 13 Thoraknak hívják, el van ragadtatva a hölgy szépségétől, és elnézést kér a merész-ségéért, de hajlandó lenne-e modellet állni neki? (német)
- 14 Endek: a Narodowa Demokracja (Nemzeti Demokrácia) nevű nacionalista-antisze-mita politikai mozgalom, népszerű nevén *endecja* szimpatizánsa a tizenkilencedik század végétől a második világháborúig. A mozgalom élesen szemben állt József Pilsudski pártjával és a két világháború közti, úgynevezett szanációs rendszerrel.
- 15 József Szanajca (1902–1939), konstruktivista építész.
- 16 Stach: Stanisław Szukalski (álneve: Stach z Warty; 1893–1987), lengyel–amerikai szobrász, festő, művészetteoretikus.
- 17 Wincenty Witos (1874–1945), népi származású lengyel politikus, a 20-as években rövid ideig háromszor is miniszterelnök.
- 18 Ludwik Simon (1904–1943), lengyel színháztörténész.

- 19 Menj innen! (orosz)
- 20 Földszürke. (német)
- 21 Stanisław Mikołajczyk (1901–1966), politikus, a Lengyel Néppárt elnöke, az 1937-es parasztsztrájk vezetője. A második világháború alatt a londoni emigráns kormány feje.
- 22 Részletek a szövegben emlegetett népszerű színész, Eugeniusz Bodo (1899–1943) slágeréből az *Egy emelettel feljebb* című filmből.
- 23 Juliusz Żórawski (1898–1967), modernista építész, a Wedel-ház tervezője.
- 24 Önhördő karosszériával. (német)
- 25 *A szem története* (francia), Georges Bataille regénye.
- 26 Gyere el holnap hozzám a Richard-Holtze-Straße 1.-be, az első emeletre, ki van írva a nevem az ajtón. (német)
- 27 Wasserpolnisch: német és cseh szavakkal tűzdelt, sziléziai lengyel dialektus.
- 28 Ne, kisasszony, nem szabad, tényleg nem szabad, nem lehet, kisasszony. (német)
- 29 Boroszlón át, és aztán tovább, Hamburgba. (német)
- 30 Kommunista és lengyel felkelők ellen harcoló szabadcsapat a Weimari Köztársaság első éveiben.
- 31 Őrizkedj az anyádtól, fiam, mert olyan, mint egy vadállat, egy szörnyű állat. Olyan, mint a megtestesült bűn, bűn, amely selyemharisnyában jár az utcán. (német)
- 32 Lengyel önkéntes osztag a lengyel–bolsevik háború idején.
- 33 A *Csavargók* (1939) című népszerű filmvígjáték hősei, két leMBERGI „csibész”.
- 34 Kosztya, nem értek semmit. (orosz)
- 35 Egy lengyel katonadal elferdített sorai, az eredetiben: „Aludj, pajtás, örök álmot, / Lengyelország legyen álmod”.
- 36 A névbe belehallható a *tuman* szó, amely ködöt, de korlátolt, tompa agyú embert is jelent.
- 37 Polska Organizacja Wojskowa (Lengyel Katonai Szervezet): Józef Piłsudski kezdeményezésére 1914-ben létrehozott titkos katonai szervezet.
- 38 Stefan Dąb-Biernacki (1890–1959) tábornok, az 1939-es, úgynevezett szeptemberi hadjárat során elkövetett súlyos hibák után otthagya a harcoló hadsereget, és külföldre menekült; az emigráns Sikorski-kormány utóbb minden tisztségétől megfosztotta.

- 39 Artur Grottger (1837–1867), romantikus festő és grafikus; *Polónia, 1863* című képsorozata a lengyel felkelést ábrázolja.
- 40 Mi az? (...) – Azonnal vigyen a Leszno utcába, de gyorsan. (német)
- 41 Borzasztóan sajnálom, de kicsoda ön egyáltalán? (német)
- 42 Ez államtitok! (német)
- 43 Indulás!
- 44 Pofa be, disznó! (...) Én nyertem meg a háborút, úgyhogy oda szarok, ahova akarok! (német)
- 45 Kinyitni, rendőrség! (német)
- 46 Sem a nyílt, sem a titkos rendőrt. (német)
- 47 Villámháború. (német)
- 48 Ahogy ezer évvel ezelőtt a hunok királyuk, Attila vezetésével hírnévre tettek szert, amelynek révén a mai napig félelmetesnek tűnnek fel a hagyományban és a legendákban, úgy véssétek be a németek hírnevét a következő ezer évre, hogy soha többé egyetlen kínai se merjen ferdén nézni egy németre. (német)
- 49 Össznémet szintű és horderejű botrány. (német)
- 50 Most háborúba megyek, kedves fiam. Hogy végre véget vessek a franciák arroganciájának. Hogy ezután mindig féljenek tőlünk, az idők végezetéig. (német)
- 51 A Kościuszko-felkelés utolsó csatája Varsó Praga nevű városrészében, 1794. november 4-én.
- 52 Ez a vége, ha valaki szórakozik velünk, hülye polákok. (német)
- 53 Fogd be a szádat, te mocsok! (...) Hisz német vagyok! (német)
- 54 Maga német? Akkor mutassa a személyi igazolványát. (német)
- 55 Ignacy Mościcki (1867–1946), kémikus, politikus, 1926 és 1939 között köztársasági elnök.
- 56 Franciszek Kleeberg (1888–1941), lengyel dandártábornok.
- 57 Zaleszczyki (ma Zalisicsiki, Ukrajna), kisváros az akkori lengyel–román határon; a „zaleszczyki országotat” sokáig ironikusan emlegették mint a lengyel elit dicstelennek tartott menekülésének szimbólumát.
- 58 A Grenzschutz Ost (Keleti Határőrség) nevéből; az 1918–19-ben a keleti (porosz és sziléziai) területek védelmére létrejött német katonai szervezetek gyűjtőneve.

- 59 Hogyan segíthetnék? (német)
- 60 Remény. (lengyel)
- 61 Tadeusz Rejtan (1742–1780), nemes, képviselő, aki 1773-ban egy terem ajtajába feküdve próbálta megakadályozni Lengyelország első felosztásának szentesítését.
- 62 Ne, apu, hagyd abba, apu, elég volt, ne csikizz! (német)
- 63 Hans Hartwig von Beseler (1850–1921), német tábornok, a német megszállás (1915–18) idején varsói kormányzó.
- 64 Julian Tuwim (1894–1953), az egyik legnépszerűbb korabeli lengyel költő; Bolesław Wieniawa-Długoszowski (1881–1942), tábornok, Piłsudski marsall adjutánsa, költő.
- 65 Czesław Miłosz (1911–2004) későbbi Nobel-díjas költőről van szó.
- 66 Ez a fiam. (német)
- 67 Üdvözlöm a német nép soraiban, Willemann úr. (német)
- 68 Nemzetiszocialista Nőszövetség. (német)
- 69 Igo Sym (1896–1941), lengyel–osztrák színész, náci ügynök és kollaboráns; a lengyel ellenállás (Fegyveres Harci Szövetség) bírósága halálra ítéli, és sikeres merényletet követnek el ellene.
- 70 Biztos benne, hogy itt van internálva, ugye? – Igen. – De honnan tudja?... – Egyszerűen tudom. (...) – Ha letartóztatták, ez azt jelenti, uram, hogy elkövetett valamit. Kijé magának a hölgy? Ugye a háború előtt Varsóban lakott, nem a Birodalomba valósi? (német)
- 71 Harcolt Felső-Sziléziáért a lengyel felkelőkkel. (német)
- 72 Szóval maga német...? (...) igen, természetesen, természetesen, lengyel állampolgár voltam. (német)
- 73 Háborús időkben minden politika, mindenki politizál. (német)
- 74 Ugye nem gondolja, hogy képes lennék beleszeretni egy zsidó nőbe? (...) Persze igazodhat-e a szív a pártbeszédhez? (német)
- 75 A szerelemnek ára van, Willemann úr. (...) ez elkerülhetetlen. – Értem, szóval mennyi?... (...) – Kétezer dollár elég lesz. (német)
- 76 Elintézve. (német)
- 77 Sast formáló kétféjű fejsze – a lengyel szélsőjobboldali szimbólumot Stanisław Szukalski (Stach) tervezte 1935-ben.

- 78 Nem tudom! (német)
- 79 Szabad konspiráció (latin). A liberum veto (szabad vétó) mintájára az 1863-as, elbukott felkelés után alkotott fogalom a lengyel közgondolkodásban.
- 80 És most? (...) – Várjon egy kicsit. (...) Mindjárt kiengedik. (német)
- 81 T. S. Eliot: *Átokföldje* (Vas István fordítása). A lengyel fordítást Czesław Miłosz készítette.
- 82 Kizárólag németeknek. (német)
- 83 A személyi igazolvány és a bécsies németem. (német)
- 84 Pjatyihatki: az NKVD által 1940-ben Harkivban kivégzett közel 4000 lengyel katonatiszt tömegsírja Harkiv külvárosában.
- 85 Ez egy háborús hős arca, te szemét! Húzz innen! (német)
- 86 Fiacskám, drága, elveszett fiacskám. (német)
- 87 Első osztályú Vaskereszt. (német)
- 88 Ne verd, azonnal hagyd abba, ne verd! (német)
- 89 Szeretlek, papa... (német)
- 90 A császár lemondott. (német)
- 91 Apa, hol a kardod? (német)
- 92 Tűnj innen. (...) – Csak el akarok búcsúzni. (...) – Akkor búcsúzz el, aztán takarodj. (német)
- 93 Búcsúzz el, aztán eredj a fenébe, de rögtön. (...) – Isten veled, kisfiam. Viszontlátásra. (német)
- 94 Az első osztályú Vaskereszt és a sebesültjelvény. (német)
- 95 Egész halkán jön az éjszaka. (német)
- 96 Tartom szerencsémnek, hogy megismerhetem a hölgyeket. (...) – Mindennek ellen tudok állni... (német)
- 97 Gróf úr, tudom, hogy tulajdonképpen nem illik, de nem bírom tovább: felkérhetem egy táncra? (német)
- 98 A véretem és a becsületemet is eldobtam. Mindent. (német)
- 99 Hagyd, hogy menjek. (német)
- 100 Anya Varsóban van, apa! (német)

- 101 Ez egy német, halljátok? Egy német! (...) – Itt vannak, kérem, az iratai. (...) – Hülye részeg! (...) Dugja ágyba, asszonyom! (német)
- 102 Adam Mickiewicz *Konrad Wallenrod* című elbeszélő költeményében a litván Konrad a Német Lovagrend szolgálatába állva, belülről próbálja szétzülleszteni a lovagrendet.
- 103 Szabad. (...) – Engedje meg, hogy bemutassam: a fiam, Konstantin. (...) – Sokat halottam önről. (német)
- 104 A mi ügyünkre majd később visszatérünk, Willemann asszony. Vizontlátásra. (...) – Vizontlátásra, von Moltke úr. (német)
- 105 Élettér. (...) Keleti terjeszkedés. (német)
- 106 Szóval, mit csináljunk? (német)
- 107 Kövessenek. (német)
- 108 És most? (német)
- 109 Nyugalom! (német)
- 110 Kérem, én itt teljesítettem a feladatomat. (német)
- 111 És itt van, kérem, a nappali. (német)
- 112 Kifele innen, disznók! (német)
- 113 Rohadékok! Ugyanolyan jó német vagyok, mint ti, jobb, mint ti! Az apám gróf, lovag, háborús hős, a ti apátok kicsoda, seggfejek? (német)
- 114 Roman Dmowski (1864–1939), nacionalista politikus, a Nemzeti Demokrácia („endecja”) mozgalom egyik alapítója és vezetője.
- 115 Igenis, hadnagy úr. (orosz)
- 116 Adolf Dymsha (1900–1975), népszerű filmszínész.
- 117 Walery Sławek (1879–1939), politikus, Pilsudski egyik legközelebbi munkatársa, a 30-as években háromszor rövid ideig miniszterelnök.
- 118 Mit akar? (...) – Keresem... (...) – Kit? (...) – Strachwitz urat keresem. – És maga kicsoda? (...) – A lépcsőn föl, harmadik emelet. (német)
- 119 Hallottalak a lépcsőn. Hallottam, hogy sírtál, és engem és anyádat hívtad. (...) Hallottalak a lépcsőn, hallottam, hogy sírtál. Gyere be. (német)
- 120 Egy lengyel tábornok lakott itt. (...) – Tudom. – Voltál a háborúban? – A lovasságnál. A 9. ulánusezred hadnagya voltam. – Hadnagy?... (...) Az olyasmi, mint a kadét? – Nem. A lengyel hadseregben így hívják a legalacsonyabb tisztí rangfokozatot. (...) Hadnagy. Megfelel a mi... a ti Leutnantotoknak. – Értem. Harcoltál? – Igen, gép-

- puska mellett. Kitüntetést kaptam. (...) Vagyis Vitézségi Keresztet. – Tudom, mit jelent. Űlj le. (...) – Nincs sehol vodkás pohárka. Úgy látszik, absztinens volt... (német)
- 121 Jó, hogy eljöttél. (...) – Papa, én nem vagyok német. – Tudom. Engem már egyáltalán nem érdekel. (...) – Jó, hogy eljöttél. (...) – Felvettem a birodalmi állampolgárságot. De nem vagyok német. Egy lengyel... szervezetnek dolgozom. (...) – Jó, hogy eljöttél. (...) – Szükségem van a segítségedre. (német)
- 122 Rendben, jó lesz rád. (...) Vedd fel. (...) A fehéreműt is, itt van friss, még nincs használva. És a zoknit. (német)
- 123 Ezt inkább ne tűzd ki. (német)
- 124 Na jó, most nézd meg magad a tükörben. (német)
- 125 A lukak, ahol a kitüntetések ki voltak tűzve, elárulhatnak. (német)
- 126 Van egy másik, privát fegyverem is. (...) – Az a Mauser?... (német)
- 127 Ha van egy szervezetetek, akkor valaki talán ki tudja cserélni ezeket a fotókat, ki tudja egészíteni a pecséteket. Biztos akad valaki. (német)
- 128 Szárazföldi Erők Főparancsnoksága. Titkos Tábori Rendőrség [katonai titkosrendőrség]. (német)
- 129 Érted? (...) Értem. – Papa, ezért téged kivégeznek. – Nem végeznek ki. (...) Öltözz fel, és menj már. (német)
- 130 Lekísérlek, fiam. Fontos, hogy az ór együtt lásson minket, amikor elmész. (német)
- 131 Menj már. Nekem ennyi elég. Menj. (német)
- 132 Jól fog jönni egy géppisztoly, fiacskám. Ott, ahova utazol. Nekem nem kell, mert én itt maradok. (német)
- 133 Feldpolizeisekretär Vanitschek jól beszél lengyelül, intelligens, igen szisztematikus, bár nem kimondottan döntésképes. Értékes szerzemény a Geheime Feldpolizei számára, célszerű fejleszteni a képességeit. (német)
- 134 Tibeti Halottaskönyv (dr. Hetényi Ernő fordítása).
- 135 Német Ősapaink Öröksége, Társaság a Szellemi Őstörténet Tanulmányozására. (német)
- 136 Különleges ismertetőjegyek. (német)
- 137 Menjetek ti a picsába, mocskos disznók. (német)
- 138 A lengyel himnusz sorai.

- 139 Valódi neve Jerzy Sosnowski (1896–?, valamikor a második világháború alatt), a lengyel katonai felderítés tisztje, 1926 és 1934 között követségi diplomataként a berlini ügynökség vezetője. Dekonspirálódott, és éppen 1934 februárjában – egy általa rendezett nagyszabású bálon – tervezett megszökni Németországból, de a Gestapo letartóztatta. Életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték, két német ügynökét, Benita von Falkenhaynt és Renate von Natzmert a jelenlétében lefejezték, őt magát 1936-ban német kémekre cserélték, de Sosnowski Lengyelországban sem nyerte vissza szabadságát. Háború alatti sorsa tisztázatlan, valószínűleg szovjet fogságban halt meg.
- 140 Baldur von Strachwitz vagyok, szeretem a nőket, szeretek harcolni és ölni, félek a nőktől, a világtól, az emberektől, félek mindentől. (német)
- 141 Méltóságos tiszt úr... (német)
- 142 Hogy én vagyok az, Baldur, Baldur von Strachwitz.
- 143 Kinyitni! Gyorsan! (német)
- 144 Igen, miről van szó? (német)
- 145 Hol voltatok, disznók! (...) Ezek az emberek egy órája várnak titeket! (német)
- 146 Julian Tuwim (1894–1953), Bolesław Leśmian (1877–1937), zsidó származású lengyel költők.
- 147 Íme ezért megemlékezünk, Urunk, mi, a te szolgálád és egyszersmind a te szent néped is, ugyanazon Krisztusnak, a te Fiadnak, a mi Urunknak boldog szenvedéséről, ugyanígy halottaiból való feltámadásáról, valamint dicsőséges mennybemeneteléről is. (...) Bemutatjuk magasztos Fölségednek saját ajándékaidból és adományaidból ezt a tiszta áldozatot, ezt a szent áldozatot, ezt a szeplőtlen áldozatot. (...) Az örök élet szent kenyerét és az örök üdvösség kelyhét. (latin)
- 148 Szép nő. (orosz)
- 149 Hiszen nem árultam el senkit. (német)
- 150 Én gondolom ezt, az arc nélküli Baldur? És hol vagyok most? Én gondolom. (német)
- 151 Idézet T. S. Eliot *Az üresek* című költeményéből (Vas István fordítása).
- 152 Idézet Kornel Makuszyński (1884–1953) népszerű verses gyermekkönyvéből, amelynek kecske hőse Pacanówot keresi.
- 153 Jó estét. – Jó estét, uram. (...) Láthatnám a papírjait?... (...) – Át kell kelnem a Visztulán? – A lengyelek felrobbantották a hidat. De itt van mellette a pontonhíd, egy ideiglenes híd. Az út olyan, mint eddig, a felrobbantott hídig. Könnyen átjut, uram. Szörnyű az idő, ugye? – Igen, igen... – Októberben hó! – Különös év. – Különös,

- uram. Jó utat! – Hol lehet itt tankolni? – A hídnál a poszton van benzin, adnak, ha kell. – Köszönöm. (német)
- 154 Van benzin? Van. Tankoljon bele. (...) Tankolja tele, de rögtön. (...) Kész, uram. (német)
- 155 Páncélos lövészei. (német)
- 156 A kapitány úr teljesen részeg, és reggelre Budapesten kell lennie. (német)
- 157 Ma Németország a miénk, holnap az egész világ. (német)
- 158 Baldur von Strachwitz vagyok, és arc helyett sebhelyem van. (német)
- 159 Strachwitz vagyok. Sziléziai ősnemes. (német)
- 160 Beszélsz németül, jőember? (német)
- 161 Természetesen beszélek németül. De ez Magyarország, én pedig magyar csendőr vagyok, és mint magyar csendőr, kérem az iratait. (német)
- 162 Kellemes itt tartózkodást, uram. – Köszönöm. Vizontlátásra. (német)
- 163 Baldur von Strachwitz vagyok, és éppen Varsóból menekülök.
- 164 Jó estét. Van szabad szobájuk? Nevem von Horn; ő a feleségem. (német)
- 165 Igenis. (német)
- 166 Bécsiek vagyunk. (...) Gyűlöljük Hitlert. Honnan kerültek ide ezek a szegény lengyelek? – Itt rengeteg lengyel van. Állítólag több ezer lengyel tiszt van Budapesten, talán tízezernél is több, azt mondják. Mindenhol látni őket. – Három hete ez megy. Elvesztették a hazájukat, de mulatozni és ejtőzni, azt tudnak. (német)
- 167 Von Horn úr kéretik délben lejönni a szálloda fürdőjébe. M. S. (német)
- 168 Bécsbe, Prágába vagy Varsóba, komisszár úr? (német)
- 169 Mi folyik itt, az ördögbe? (német)
- 170 Az mi? (orosz)
- 171 Hadnagy. (német)
- 172 Takarodj innen. (...) És vissza ne gyere többé. (német)
- 173 Ne pofázz, zsidó. Egy némettel beszélsz. (német)
- 174 Kifele, Hilda. De rögtön! (német)
- 175 Vö. „Körbe körbe fügekaktusz / Fügekaktusz fügekaktusz / Körbejárjuk a fügekaktuszt / Minden reggel ötkor.” (T. S. Eliot: *Az üresek*, Vas István fordítása.)